Hallintovaliokunta

# Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua laista kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

SAMOK ymmärtää lakiesityksen tavoitteen varmistaa kansainvälisten opiskelijoiden taloudellinen kestävyys opintojen aikana, jotta opiskeluprosessi on sujuva ja opiskelija kykenee suoriutumaan opinnoistaan tavoiteajassa. SAMOK kuitenkin huomauttaa, että jo nykyisellä lainsäädännöllä opiskelijan taloudellista kestävyyttä indikoi opiskelijan kyky suoriutua lukukausimaksuistaan ja täten mahdollistaa itselleen opintojen suorittaminen tavoitetahdissa (45 opintopistettä/lukuvuosi).

SAMOK on äärimmäisen huolissaan esityksen inhimillisistä vaikutuksista. SAMOKin näkökulmasta kansainvälisten opiskelijoiden turvautuminen toimeentulotukeen on ilmiönä varsin marginaalinen ja kielii vahvemmin kyseessä olevan ryhmän haavoittuvaisesta asemasta yhteiskunnassa varsinaisen tai laajamittaisen etuuksien hyväksikäytön sijaan.

SAMOK suhtautuu kriittisesti tavoitteeseen ohjata opiskelijoiden tuen piiriin hakeutumista pelotevaikutuksella. Viestintä, jossa viimesijaisen turvan hakeminen inhimillisessä hätätilanteessa voi johtaa oleskeluluvan menetykseen, ei lisää kannusteita hakea apua haasteisiin. Esitys voi tosiasiallisesti nostaa kynnystä hakeutua minkään avun piiriin, mikä vaarantaa opiskelijoiden hyvinvointia ja altistaa hyväksikäytölle.

**Parannukset oikeusturvaan harkintamahdollisuuden avulla**

SAMOK on kiitollinen siitä, että alkuperäisessä lausunnossa esiin nostamamme toive tapauskohtaisesta harkinnasta ja nk. kohtuuttomuuslausekkeesta on huomioitu. SAMOK pitää ensiarvoisen tärkeänä, että esityksen mukaisesti oleskeluluvan kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon tilanteet, joissa toimeentulotukeen on turvauduttu opiskelijasta riippumattomista tai ulkopuolisen aiheuttamista syistä,

kuten esimerkiksi ihmiskaupan uhriksi joutumisen johdosta tai tilapäisen työttömyyden tai muun yllättävän ja opiskelijasta riippumattoman elämäntilanteen johdosta. SAMOK kiittää lisäksi esitetyistä säännöskohtaisista perusteluista koskien lapsen edun huomioon ottamista ja oleskeluluvan säilymistä tilanteissa, jossa sen epääminen olisi lapsen edun vastaista.

**Oleskeluluvan harkinta toimeentulotukeen turvautumisen perusteella**

SAMOK pitää hyvin kyseenalaisena lakiesityksen suhdetta PL 19 §:ään (oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon) tai PL 22 §:ään (julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen). Lakiesityksen lähtökohtana on ehkäistä tai vähintäänkin luoda kynnystä sille, millä tavoin yksilön on mahdollista turvata perustuslaillinen eksistenssiminiminsä. Näin todetaan mm. maahanmuuttovirastoa koskevassa vaikutusarvioinnissa, jossa "sääntelyllä voidaan arvioida olevan ennaltaehkäisevä vaikutus tuen hakemiseen".

SAMOK näkee, että esitykseen liittyvä pelotevaikutus yhdistettynä muihin maahanmuuttopolitiikan kiristyksiin tulee suurella todennäköisyydellä vahvistamaan kehitystä, jonka johdosta EU- ja ETA-alueen ulkopuoliset opiskelijat päätyvät eri muotoisen hyväksikäytön uhreiksi opiskeluaikanaan. Vaikka kokonaisarvioinnin myötä lopputulos voi olla oleskeluluvan kannalta yksilölle myönteinen on yksin lupatarkasteluun ajautuminen merkittävä stressitekijä ja menettelyn välttämisellä suuri käyttäytymistä ohjaava rooli. SAMOK ei näe millään muotoa tarkoituksenmukaiseksi tilannetta, jossa akuutin, itsestään riippumattoman taloudellisen kriisin äärelle joutuneen yksilön mahdollisuutta hankkia viimesijainen taloudellinen turva estetään.

**Lakiesityksen suhde kansainvälisten opiskelijoiden tosiasialliseen tilanteeseen**

Esityksessä mainittu 333 opiskelijan joukko, joka on turvautunut toimeentulotukeen, on marginaalinen suhteessa kansainvälisten opiskelijoiden kokonaismäärään (37 000 lupaa), eikä esityksessä mainita, missä suhteessa nämä herätteet ovat koskeneet esityksen tavoitteeksi mainittuja väärinkäyttötapauksia. Luku ei kuitenkaan indikoi järjestelmän laajamittaista väärinkäyttöä, vaan yksittäisiä inhimillisiä hätätilanteita. Koska toimeentulotukea haetaan kuukaudeksi kerrallaan, Kelan tieto tuen nostamisesta ei kerro käytön laajuudesta tai kestosta.

SAMOK huomauttaa, että oleskeluluvan edellytyksenä on jo nykytilassa 45 opintopisteen vuositahti opinnoissa. Tämän lisäksi kursseille pääseminen edellyttää suoritettua täysikatteellista lukukausimaksua. Täten voidaan pitää varsin todennäköisenä, että viimesijaiseen tukimuotoon turvautumisen sijaan järjestelmän hyväksikäyttöyritys ja riittämätön toimeentulo näkyisivät väistämättä maksuvaikeuksina lukukausimaksujen suhteen ja tämän seurauksena oleskeluluvan jatkamiselle riittämättömänä opintotahtina. Samoin voidaan olettaa, että tuhansien

eurojen vuosittainen kustannus osaedellytyksenä opiskeluperustaisen oleskeluluvan säilyttämiseksi toimii itsessään pidäkkeenä sosiaaliturvajärjestelmän hyväksikäytölle.

SAMOK huomauttaa, että kuluneen vuoden aikana on raportoitu lukuisista tapauksista, joissa opiskelijoita rekrytoineet niin kutsut koulutusagentit ovat syyllistyneet toimessaan harhaanjohtavan tiedon levittämiseen. Saapuville opiskelijoille on mm. kerrottu työllistymisen olevan äärimmäisen helppoa ja oman toimeentulon rakentuvan pitkälti tulojen varaan. Tämä yhdistettynä mm. yleiseen suhdannetilanteeseen ja työttömyyteen on johtanut merkittäviin sosioekonomisiin haasteisiin, sekä opiskelijoiden altistumiseen ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön uhreiksi.

**Yhteisvaikutuksista**

Kuten esityksessä todetaan, opiskelijoiden taloudellinen taakka on kasvanut merkittävästi 1.8.2026 voimaan tulleiden täyskatteellisten lukuvuosimaksujen myötä. Valmisteilla oleva perheenjäsenten oleskeluluvan vuoden odotusaika, nyt esitetty toimeentulotuen käytön sanktiointi, sekä muutos, jonka myötä suoritettua suomalaista ammattikorkeakoulututkintoa ei muiden korkeakoulututkintojen mukana tunnistettu perusteeksi pysyvälle oleskeluluvalle Suomeen muodostaa lannistavan ja vetovoimaa heikentävän kuvan Suomesta.

Korkeakouluopiskelijat ovat Suomelle merkittävä voimavara, ja hallitusohjelman tavoitteena on kansainvälisten osaajien houkutteleminen ja jääminen Suomeen. Valtioneuvoston koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa 2035 on asetettu tavoite ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamisesta vuoteen 2030 mennessä sekä ulkomaisten opiskelijoiden Suomeen työllistymisen ja jäämisen nostaminen 75 prosenttiin. Nykyinen esitys on ristiriidassa näiden integraatiotavoitteiden kanssa, sillä se lisää haavoittuvassa asemassa olevien kansainvälisten opiskelijoiden alaryhmien, kuten perheellisten opiskelijoiden, turvattomuuden tunnetta.

**Vaihtoehtoisia ratkaisuja kansainvälisten opiskelijoiden taloudelliseen tilanteeseen**

SAMOKin havaintojen mukaan kansainvälisten opiskelijoiden taloudelliset haasteet, sekä suoranaisesti haavoittuvainen asema ovat seurausta kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnissa käytettyjen kumppanien (nk. koulutusagentit) harjoittamasta harhaanjohtavasta neuvonnasta, äärimmäisen haastavasta työmarkkinatilanteesta ja -asemasta, sekä yleisestä kehityksestä elinkustannusten saralla.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta haasteet kohdistuvat myös kotimaisille opiskelijoille riittämättömiin harjoittelupaikkoihin, sekä korkeaan kynnykseen kansainvälisten osaalijien työllistämiselle. SAMOK kannustaa selvittämään

mahdollisuuksia tukea korkeakouluharjoittelupaikkojen syntymistä, tai kansainvälisten opiskelijoiden työllistämistä kansallisella pilotilla. Kansainvälisten opiskelijoiden työllistämiseen tähtäävää työllisyysseteliä on pilotoitu lähivuosina useissa kaupungeissa, muun muassa Tampereella.

SAMOK pitää tärkeänä, että täysikatteellisten lukukausimaksujen rinnalle luodaan selkeä, yhtenäinen ja vahvistettu apurahakanta. Lisäksi SAMOK kannustaa kehittämään kansainvälisten opiskelijoiden tukijärjestelmää kokonaisvaltaisesti suuntaan, joka tukee opintojen suorittamista tavoitetahdissa, Suomeen kiinnittymistä, sekä työllistymistä.

Helsingissä 29.9.2026

Helena Maijanen
Puheenjohtaja

Aleksi Niemi
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Jere Tapio
Hyvinvointipolitiikan erityisasiantuntija
jere.tapio@samok.fi
0407609463